

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB. PETRINJSKA ULICA BR. 22
PRIZEMNO. RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 14.—, POLUGOD. K 7.—, ČETVRTGOD.
K 3.50. POJEDINI BR. 60 FIL. IZLAZI DVAPUT MJESEČNO.

Svakako, samo ne hrvatski.

U „Hrvatskoj Riječi“, „Obzoru“, „Hrvatskoj Državi“ i drugim nekim listovima u Zagrebu, što su izašli između 8. i 10. rujna o. g. nalaze se među „Domaćim vijestima“ notice pod naslovom „Svakako, samo ne hrvatski“ ili „Kako zagrebački Židovi sebi čestitaju novu godinu“. Sadržaj je tih notica, da je zagrebačka pošta poplavljena dopisnicama, gdje si Židovi čestitaju novu godinu na jevrejskom, mađarskom i njemačkom jeziku odnosno na kartama sa ovakvim trojezičnim natiskanim čestitkama, dok hrvatskom jeziku nema traga na tim kartama. Ovakav postupak zagrebačkih Židova da se mora najoštrije osuditi. Ovu su vijest preuzele i mnoge pokrajinske novine i popratile je svojim primjedbama, koje dakako nijesu osobito laskave i prijatne prema Židovima.

Ne volimo polemizovati sa našom štampom, jer smo se na žalost uvjerali, da to ne koristi. Naši se izvodi uopće ne čitaju. Da naša štampa, ako doista još ne poznaje hrvatske Židove, čita samo nešto pozornije naš list, bila bi se uvjerala odavna, da nema ni razloga ni prava napadati Židove, pa još toliko i na takav način. Kad bismo htjeli ustati protiv svakog protužidovskog ispada u našim novinama i kad bismo htjeli istražiti, osvijetliti i odbiti svaki pojedini napadaj, morali bismo izlaziti kao dnevnik i ispunjavati cijeli list obranom od tih podvala. Bez obzira na to, da nam to nije moguće iz tehničkih razloga, ne bismo to činili već zato, jer je tu svaka obrana bezuspješna, dokle god se kod nas Židove napada dnevice u svim novinama sistematično, a protiv boljega uvjerenja uređivača tih novina. Naša štampa hoće nas da napada. Dakako, lako nalazi za to povoda i gradiva, pogotovo, kad se uvijek nadje savjesnih i poštenih „patriota“, koji naprosto izmisle i novinama javu kakovu židovsku „drskost“, a novine im dakako rado nasjedaju. Pri tome se nikada ne ograničuju na sam prikaz dojavljenog im slučaja, nikada sami ne ispituju i ne kontrolišu vjerodostojnost vijesti, uvijek protežu pojedinačan slučaj na sve Židove, uvijek čine odgovornim sve Židove i uvijek pozivaju hrvatsko društvo na energičan boj protiv židovskih „tudinaca“, „širitelja germanizacije i mađarizacije“, „lihvara“ itd. Ako pojedinac Židov ispravi jednu na nj se odnoseću krivu vijest, to se redovito i ne donosi. A ako se kojiput i donese ispravak, ne može se dojam tih neprestanih napadaja na Ži-

dove popraviti. Pos tupa li tako savjesna i lojalna štampa?

Ne ćemo ovaj puta ispitivati, otkuda i zašto taj protužidovski vjetar, komu na korist, a kome na čast. Ne ćemo niti upozoravati na štetne posljedice te zaplotnjačke rabote, pozabavit ćemo se samo sa novogodišnjom čestitkom hrvatske štampe Židovima, da na tom sada posve osvijetljenom primjeru pokazemo, kakovim se metodama radi kod nas i protiv nas.

Ističemo prije svega napadnu činjenicu, da su gotovo sve zagrebačke novine tako skoro u isti mah doznale za poplavu pošte sa tim židovskim čestitkama. Ističemo, da nijedan od tih zagrebačkih listova ne će, da ga se radi te vijesti smatra antisemitiskim i da svi ti listovi ustanovljuju, da su takove činjenice kadre iritirati protužidovsko raspoloženje. Razumije se samo po sebi, da sve te novine ovu vijest generališu i protežu na sve Židove, a jednako je razumljivo, da se sve te novine na vrlo sličan način obaraju na Židove. Više novina poziva Židove, da sami ustanu protiv tog zločina, a moramo istaknuti i to, da više novina ovu vijest donasa tim povodom, „što im je s ugledne židovske strane donešeno više ovakvih karata“.

Što čini savjestan novinar prije, nego li će nekoga napasti? Ispitat će sa svih strana vjerodostojnost donešene mu vijesti, pa ako već mora — jer baš hoće — na temelju jednog slučaja generalizovati, on će si barem pogledati predloženi mu materijal i čovjeka, koji mu materijal donasa. Je li se u konkretnom slučaju tako postupalo? Nije. Zagrebačke su novine donijele gornju vijest, premda su odmah znale, da je vijest neistinita, da su dakle svi zaključci na temelju te vijesti neispravni. Znalice donose krivu vijest, da se onda tobože patriotski razljute i da nas Židove ošamare. Imademo dokaza, da je tome tako. A vidi se to iz samih tih notica.

Prije svega, nije istina, da su te karte novinama predane po jednom uglednom Izraelčaninu. Taj čovjek uopće nije Izraelčanin, a bogme nije ni inače ugledan. Novine toga čovjeka poznaju, one znadu dobro, da nije Izraelčanin. Zašto su onda iznesle tu — doista posve nevažnu — ali lažnu tvrdnju?

Taj im je „gospodin“ predao čiste, neadresovane, neotpremljene, na poštu nepredane karte (vidi „Hrv. R.“ br. 234.) Zašto onda tvrdnja, da je zagrebačka pošta

poplavljena takovim kartama, kada u tom pogledu nijesu imali nikakvih dokaza? Zar nije bilo lako pomisliti, da se takove karte dobivaju u svakoj trafici u Budimpešti i „da bi se tu moglo raditi o mistifikaciji sa strane onih, koji bi htjeli podmetnuti našim Židovima ovakav postupak“? „Hrvatska Riječ“ dopušta tu mogućnost (vidi br. 234.), pa ipak je i ona poput svih ostalih novina donijela taj napadaj u svome broju 233.

Taj je gospodin novinama predao gotove notice, u kojoj je već bilo i ono, što je tobože primjedba, zaključak, mnijenje u patriotizmu povređenih uredništva. Nije li „patriotička“ zabrinutost toga gospodina morala urednicima novina biti sumnjiva? Nije li tu bilo dosta povoda, da malo savjesnije ispituju istinitost javljene činjenice i opravdanost „patriotskog“ ogorčenja? Dakako, kada se Židove rado napada, kada se rado vjeruje i kolportira svako zlo o Židovima, onda se ništa ne ispituje.

„Liberalni“ „Obzor“ istaknuo je još naročito (prema konceptu širitelja te vijesti?), „da se tu po njegovom („Obzorovu“) mnijenju radi o pojedinačnoj anomaliji“. Pa ipak „Obzor“ generalizuje govoreći o „zagrebačkim Židovima“ i pozivajući „sve Židove, da to dostojno odbiju od sebe“. Zar je pojedinačan slučaj, da neko nekomu — pa makar i u Zagrebu, pa makar to bio i Židov! — piše njemački ili mađarski zbilja od tolike važnosti i interesa za hrvatsku javnost? Zar nam zbilja ide tako dobro, imamo li tako malo briga, a tako puno papira, i zar je hrvatsko čitalačko općinstvo za to tu, da ga se smije ili čak mora zabaviti sa takovim „pojedinačnim anomalijama“?

Nakon što je utvrđeno, da su zagrebačke novine — jer su htjele — nasjele širitelju te vijesti, bilo bi suvišno, da još i mi sa naše strane dodamo, da se hrvatski Židovi ne služe takovim trojezičnim kartama. Nu jer je ipak moguće, da bi ovakove karte mogle biti naslovljene i na gdje koje Židove u Hrvatskoj, moramo istaknuti, da bi se tu radilo o posve privatnim stvarima, u koje nitko nema ni povoda ni prava dirati. Nadamo se, da šovinizam kod nas ne će ići tako daleko, da će se ozbiljno tražiti od mađarskih Židova nešto, što im nije moguće: da pišu u Hrvatskoj na jeziku, koji ne znadu, — pri čemu puštamo iz vida činjenicu, da li možda i za mađarske Židove ne postoje neke tražbine mađarskog patriotizma?

U tom savezu spomenuti nam je i to, da i kod nas još imade Židova, koji među sobom govore mađarski ili njemački — premda donekle znadu hrvatski —, a imade kod nas dapače još uvijek i takovih Židova, koji ne znadu hrvatski. Otuda često u hrvatskim novinama prigovor, da su Židovi širitelji mađarizacije ili germanizacije. I s tom podvalom treba jedamput obračunati, jer se i ona protiv nas izbacuje protiv boljeg znanja širitelja te podvale. Treba naglasiti, da upotreba jezika nije nikako kriterij patriotizma: Imade stotinu hiljada duša, koje se služe u govoru — a ako znadu i u pismu — isključivo hrvatskim jezikom, a da ipak nemaju pravog pojma o patriotizmu. Imade u Hrvatskoj sva sila izroda i izdajica, služnika svakog protunarodnog režima, koji govore i pišu samo hrvatski, jer drukčije ne znadu. Obratno, imade mnogo odličnih Hrvata, koji se mnogo služe njemačkim, talijanskim itd. jezikom, a da im nitko ne poriče patriotizam! Širiti mađarizaciju, germanizaciju, talijanštinu znači, aktivno nastojati oko jezičnog, političkog, gospodarskog ili kulturnog jačanja mađarskih, njemačkih i talijanskih pozicija. Svaki inteligenat kod nas zna da se posve dobro, da takovih tendensa kod Židova u Hrvatskoj nema. Židovi, koji se u Hrvatskoj još služe njemačkim ili mađarskim jezikom (ti su u znatnoj manjini!) naprosto još ne znadu dovoljno hrvatski (pustimo razloge i uzroke), a djeluje tu i navika. Nu ako su samo nekoliko godina u zemlji, oni znadu vrlo dobro, koje su im patrijotičke dužnosti i vrše ih.

Prigovor švapčarenja u smislu širenja germanizacije (a to se kod nas uvijek i to općenito čini) protiv hrvatskih Židova je dakle ishitren, a u svrhu, da se Židovima predbaci pomanjkanje patriotizma i tuđinska rãbota i da se stvori produžidovsko raspoloženje. A zašto? Iziškuje li zbilja interes domovine ovu hajku na Židove? Jesu li zbilja Židovi tako škodljiv elemenat? Ne, naprotiv! Židovi su u Hrvatskoj vrlo mnogo učinili — naročito na ekonomskom polju, nu indirektno i na drugim područjima — u korist naše domovine. Nu zamjera im se, ne priuštava im se, da su i sami imali koristi od svojega poštenoga rada, od svoje inteligencije, marljivosti i sposobnosti. Crna se zavist javlja pod krinkom patrijotizma. Zlorabeći patrijotizam, jednu od najsvetijih nu i najosjetljivijih vrlina, nastoje nesposobne i opake lijenčine, da bez muke i rada prodru u gotove, tuđom mukom sazdane gospodarske pozicije.

Bojimo se, da je taj pokret kod nas već previše preoteo maha i da će uspjeti. Bojimo se, da će se prekasno uvidjeti, da će otuda nastati mnogo veća šteta za našu domovinu, nego za Židove. Kvari se moral kvari se narod. A upravo danas bilo bi potrebnije nego ikada, da se narod odvrãa od svake zloće i slabooe, da ga se upućuje na istinu i pravicu i da se djeluje protiv niskih instinkta i opće podivljalosti. Treba da se uzdignu na višu razinu pojedinci i društvo, da narod bude spreman i jak za budućnost, koju upravo treba stvoriti i koju samo narod zdravog društvenog ustroja može stvoriti.

Skrajnji je čas, da naše društvo, naša inteligencija i naše novine napokon shvate svoje dužnosti u n a r o d n o - o d g o j n o m p o g l e d u. Širenje antisemitizma jest znak

trulosti i pokvarenosti. Pobijanje antisemitizma jest eminentan postulat čovječnosti i patriotizma. Sudbina naroda leži u rukama njegove štampe: Lojalna, savjesna i poštena štampa — nu samo takova štampa — može narod privesti k oslobodjenju! Vrijeme je, da i naša štampa izvrši **svoju patrijotičku dužnost!**

Na adresu predstojnika zagrebačke izraelske bogoštovne općine.

U „Hrvatskoj Riječi“ — organu Vaše političke stranke — objelodanili ste u br. 234. noticu: „Svakako, samo ne hrvatski“. Ne može Vam se braniti, da kao pristaša jedne stranke, pišete u organu te stranke, premda bi Vama kao Židovu „filosemitizam“ te stranke po pisanju njezinoga organa, morao biti poznat. Ne znam, kako daleko ide Vaša moć u stranci, gdje ste uglednim članom i koliko ste u stanju, da joj u židovskom pitanju pokažete ispravno ili barem takovo držanje, koje bi bilo kompatibilno sa Vašim daljnjim ostajanjem u stranci. Ne znam, koji su Vaši zahtjevi u tom smjeru, — bojim se, da nijesu jako veliki — a ne znam ni to, koju ste zadovoljštinu privatno dobili za ćušku, koju Vam je organ stranke javno dao napadajem na Vaše općinare.

Nu Vi ste tu noticu pisali u svojstvu predstojnika zagrebačke općine, jer govorite o Vašim ispitivanjima u „vrlo širokom krugu Vaših općinara“. Za to se moram sa Vašim — po Vašem, Vama vrlo mjerodavnom mnijenju — „muževnim istupom“ pozabaviti.

Ne sumnjam, da je u Vas bila dobra namjera — kao uvijek: vidjeli ste ugroženima interese Vaših općinara, pa ste ustali na njihovu obranu, „htjeli ste ući na pravi trag takovom dopisivanju, koje — nijeste ni trebali naglasiti — najoštrije osudjujete“, nakon što ste tu vijest bili čitali „iskrenim zgražanjem“.

Nu uvjeren sam, da nijeste ni došli na pomisao, da svi Vaši općinari, možda ne će biti sa Vašim istupom tako zadovoljni. Vrijeđa nas mnoge, da je Vama tek trebalo ispitivanja u vrlo širokom krugu Vaših općinara“, da opet steknete već uzdrmano vam uvjerenje, da ova činjenica nije moguća među zagrebačkim Židovima — onako općenito, kako je to bilo izneseno u novinama. Vidite, mi smo to znali i bez „ispitivanja u vrlo širokom krugu“. I bojimo se, da kao predstojnik zagr. izr. bog. općine u ozbiljnom slučaju ne ćete biti sposobni, da valjano zastupate interese Vaše općine, koju ne poznajete niti toliko, da biste i bez „ispitivanja u vrlo širokom krugu Vaših općinara“ znali, što misle i što hoće. A danas nam treba predstojnik, koji svoju općinu i općinare vrlo dobro pozna. — Ne odobravamo Vaš način obrane: „Možda je kome ovakova dopisnica stigla iz vana?“ A ako je — Bože sačuvaj — ipak jedan zagrebački — valjda nehrvatski Židov pisao takovu kartu, zar ćemo ga vješati? Vi nijeste samo predstojnik hrvatskih, Vi ste predstojnik svi zagrebačkih Židova u prvom redu Židova, zar za to nemate osjećaja? Prema tome nijeste imali prava, da u naše ime osudjujete, gdje nema šta osuđivati, dok ne nalazite nijedne riječi zgražanja za zaplotnjački napadaj organa Vaše političke stranke! (Naše mnijenje vidi u posebnom članku. Op. ur.)

Ovaj nam slučaj na žalost i opet pokazuje, da ste po srcu premalo Židov, a da biste, pokraj sve Vaše dobre volje i Vaše radne sposobnosti, bili u stanju, da Židove dostojno zastupate. Odatle ono nerazumijevanje za potrebu Vaše općine, odatle onaj zastoj i nazadak u njenom razvitku zadnjih godina. U zagrebačkoj židovskoj općini nema židovskog duha, jer glava te općine nema židovskog srca, ni židovske darežljive ruke. Ne znam, činim li Vam krivo, ako velim, da biste se vi mogli popraviti, kad biste htjeli. Nu znam, da je u Vas toliko taštine, da biste htjeli općinu valjano voditi. Iz te Vaše volje i taštine trebalo bi niknuti razumijevanje i židovsko srce! Onda bi zagr. izr. bog. općina mogla u Vama imati dobroga predstojnika.

Ben ami.

Židovska banka u Sarajevu.

U Sarajevu osniva se Židovska banka za Bosnu i Hercegovinu. Zavod koji je, kako će uvidjeti svi svjesni Židovi diljem naše Bosne, od velike potrebe po cjelokupni naš elemenat, zavod, za kojim se odavna osjećala potreba u našim zemljama.

Skrajnje je vrijeme, da se Židov gospodarstveno oslobodi, skrajnje je vrijeme, da se gospodarstveno stavi na svoje noge, jer bez gospodarstvene samostalnosti nema prave narodne samostalnosti.

Potonju okolnost su, kako je sveopće poznato, uvidjele sve narodnosti, te u nastojanju, da se oslobode skrbništva tuđeg kapitala, nikle su među narodima ovih zemalja narodne banke.

Eto nam množine srpskih narodnih novčanikih zavoda, eto nam hrvatskih narodnih banki. I muslimani, koji su, što se tiče gospodarstvenog razvitka, bili skoro na najnižem stepenu, osnovaše svoju „Muslimansku centralnu banku“, a za istom se povedoše ostali muslimani diljem čitave zemlje.

Jedino mi Židovi, koji, kako je već češće na mjerodavnim mjestima priznato, sačinjavamo jedan od glavnih i najvažnijih elemenata za gospodarstveni razvitak ovih zemalja; koji imamo u našoj sredini toliko financijske sposobnosti, koji imademo toliku kapitalnu snagu, — jedino mi, odvisimo još uvijek o tuđim novčanim zavodima. Jedini mi, posvećujemo svoje sposobnosti tuđim bankama; jedini mi radimo za mnoge, koji su nam na oko prijatelji, a čim se osjećaju jaki, uvidjaju princip „ne trebamo Židova“.

Je li to dostojno Židova, koji smo priznati narod prometa, trgovine, obrta i industrije, nas, koji smo narod rada: narod, kojemu jedino uz sva proganjanja, uz tolika ugnjetavanja zub vremena nije mogao da naškodi?

Skrajnje je vrijeme, da se prenememo iz mrtvila, skrajnje je vrijeme, da svoj narod oslobodimo od ekonomskog jarma tuđeg kapitala.

„Ako ne ću biti ja za sebe, a tko će? Ako ne sada, kada?“ vele naši mudraci.

Židovska banka uzela si je tu zadaću, da Židovski narod u Bosni i Hercegovini učini neodvisnim od tuđeg kapitala, da ga gospodarstveno oslobodi, da stvori mjesto, u kojem će se stjecati sve niti naše narodne ekonomije, središte, u kojem je svaki Židov, koji želi da radi na ekonomskom razvitku i oslobodjenju svojeg naroda, biti

dobro došao i gdje će svaki Židov biti svoj među svojim.

Čeka nas velika, sveta i plemenita zadaća!

Taj dugotrajni rat, koji već pune četiri godine svjetom hara i ruši, koji potkopava ekzistencije hiljada i hiljada, nije poštedio ni našeg naroda.

Znamo, da su mnogi mali trgovci, mnogi mali obrtnici i zanatlije, usljed ratnih prilika materijalno posve smrvljeni i uništeni. Vraćaju se iz vojske. Trebaju tudje materijalne pomoći, trebaju materijalnih sredstava, da poprave, odnosno da nanovo osnuju svoju porušenu, uništenu egzistenciju.

Gdje će ovi nesretnici, koji su prije rata poštenim radom bili osnovali svoju prilično samostalnu egzistenciju, naći utočišta i potrebna materijalna sredstva za osnivanje nove egzistencije, ako ne kod svoje braće, ako ne kod Židova!

Svako, koji imade iole trgovačkog duha i pogleda, vidi jasno, da će iza rata trgovina, obrt i industrija morati da oživi, da će biti dovoljno prilike za rad, da će biti jako široko polje za rasplodjivanje kapitala. Kapital mora da bude u sposobnim rukama, ako se hoće s njime što god da polučiti.

Ako hoćemo, da svoju finansijsku sposobnost dokažemo i da pomognemo na najbolji način sebi i svojem narodu, ako hoćemo, da ga unaprijedimo u materijalnom, socijalnom i moralnom pravcu, onda nas konac rata mora naći gospodarstveno ujedinjene u jednom središtu.

Temeljna je glavnicica odredjena za prvi početak sa 1.000.000 K (jedan milijun kruna). Naravno, to je jako čedan početak. Ali na temelju odziva, koji je naš poziv našao kod svijet Židova diljem Bosne, uvjereni smo, da će naš zavod u najskorije vrijeme brojiti među prve novčane zavode ovih zemalja, da će biti pravi dostojni reprezentant našeg naroda u Bosni i Hercegovini.

Zadugarsko naseljivanje u Palestinu.

Jedanaesti je cijen. kongres među ostalim zaključio, da „zadugarski fond“ valja povećati revnom i pojačanom propagandom. Njegova neka bude zadaća: pomoći naseobnom društvu „Erez Israel“, da uzmogne dovršiti izgradjivanje zadruga Merhavjah, a da ostale zadruga, koje ne pripadaju području rada narodnoga fonda, kao što su Daganiah, Gan Šmuel i t. d. (ratarske i vrtljarske zadruga), preuzme i upravlja na trgovačkoj bazi. Mnogo se pak opširnije polje rada otvara povećanjem zadugarskoga fonda, budući da je ovaj preuzeo nastojanje oko napretka zadruga, koje se prostiru većinom onkraj Jordana, a bez obzira, da li pripadaju narodnom fondu ili drugim udruženjima.

Nije nova zamisao, da se zaposjednu golemo nenaseljena područja onkraj Jordana. Već je barun Rotschild, prije mnogo godina, svojim dubokim i dalekim pogledom spoznao svu važnost predjela „veće“ Palestine za nas, pa je stoga nakupovao oko 7000 dunama zemljišta u Hauranu. Nakupovao, ali ne okupirao, t. j. nije zaposjeo židovskim radom i kulturnim nastojanjem. Jer tomu se hoće, kako veli dr. Oppenheimer, gvozdenih mišica omladine, kojoj teče vrela i pustolovna krv u

žilama, a koja se ne boji opasnosti, već je ljubila!

Ta je zamisao, poradi silnih i zamašnih ratnih događaja, postala osobito aktuelnom. Ma kako se svršila strahovita tragedija naroda, jedno je stalno: Kao što s političkoga, tako i s gospodarskoga gledišta ne može se i nadalje trpjeti, da milijuni hektara plodna zemljišta u susjedstvu Evrope leže neobradjena i nenaseljena, dok se po njima samo skiću od žarkoga sunca opaljeni sinovi pustinje. *Jesmo li mi dovoljno spremni za skore promijene?* Imamo li mi pionire, koji su potrebni za okupaciju i obradivanje ovih velikih neobradjenih površina? Imamo li konačno i znatne svote, koje su za to potrebne? Što se tiče ljudi, možemo biti posvema bez brige. Već su one *okupacione zadruga*, koje su nastale zadnjih godina po Palestini, većinom iz redova radništva, jasno pokazale, da se kod znatnijega dijela naše omladine radikalno promijenila židovska psiha. Naša se braća s istoka, koja su u doba pogroma i revolucija naučila gledati smrti smjelo u oči, ne siraše više, kad treba osigurati židovski posjed pred razbojničkim beduinskim hordama. Sada su pak židovski mladići i izvan Rusije naučili pridonašati žrtve bez broja.

U mnogim pismima iz streljačkih jaraka žale naši mladi prijatelji, što su dosada ako malo uradili za postignuće naših ciljeva, — osobito s obzirom na to, što drugi narodi žrtvuju toliko za svoje samoodržanje: na bojnom polju i kod kuće. Jer za žrtvama u krvi ne zaostaju nimalo materijalne žrtve onih, što ostadoše na svom domu. U zaraćenim državama nastoji staro i mlado, muško i žensko neopisivom marljivošću dan na dan, rano i kasno, da sakupi sredstva za liječenje onih groznih rana, što ih zadade neumoljivi ratni demon.

Vrijedno je pažnje, kako ni darovatelji ni primatelji ne smatraju darove ni čim drugim no dobrovoljnim porezom za dobro cjeline. Kod te silne požrtvovnosti zaraćenih naroda, vani i kod kuće, nijesu ni Židovi nipošto na zadnjem mjestu, već su dapače vrlo često baš na čelu. *Neka bi se očitovao ma i samo dio te požrtvovnosti naše braće pri konačnom osiguravanju daljnje opstanka našega naroda u staroj domaji: Palestini!*

Ne sumnjamo dakle, kako spomenusmo, o spremnosti naše mladeži, koja je u ovim velikim događajima proživjela svoje pročišćenje. Za čim ipak čeznemo i do čega nam je stalo, bilo bi to, da našim pionirima pomognu materijalno i oni, što ne morahu na bojno polje, jer ta nam je pomoć kod stjecanja „Altneuland-a“ neophodno potrebna.

Kako je dr. Oppenheimer u brošuri: „*Genossenschaftliche Kolonisation in Palestina*“ opširno razložio, imao bi zadugarski fond zadaću: Brinuti se za opremu okupacionih zadruga po Palestini. Stoga će se osnovati unutar toga fonda „*pionirski odio*“ (Pionier-Abteilung), koji će našim okupacionim radničkim kolonama pribavljati, bilo uz povrat, bilo na amortizaciju, potrebna sredstva. Da se stvori takav odio, treba prinosa („*pionirski prinos*“), koji neka naši prijatelji skupljaju svagdje bez oklijevanja s najvećom ljubavi, kako to zahtijeva i veličina same stvari. *Pionirski prinos mora postati lozinkom svih onih, koji su spoznali potrebu razgranjene kolonizacione politike.*

Svjetski je rat svim narodima pokazao, od kolike je važnosti, posjed po mogućnosti što šire gospodarske podloge. Za Židove, koji nemaju nikakve gospodarske baze, znači to pitanje: biti ili ne biti. Možda je svjetski rat za naš narod, koji je toliko žrtvovao u krvi i novcu, donio sa sobom bar to dobro, da ga je učinio također sposobnim za one žrtve, koje jedine mogu učvrstiti i osigurati njegovu budućnost.

Preveo M. Berkeš.

Budućnost Palestine.

Na veličanstvenom posljednjem sastanku američkih cionista u Pittsburgu prihvaćene palestinske rezolucije, glase ovako.

1. Mi se izjavljujemo za političku i građansku ravnopravnost za sve stanovnike zemlje bez obzira na podrijetlo, spol ili vjeru.

2. Da se u židovsko-nacijonalnoj domovini u Palestini, stvore za sve jednake prilike, izabiremo sistem, kojem je cilj, da obazirući se na već postojeća prava, omogućiti cijelom pučanstvu zemlje sudjelovanje i nadzor nad svima prirodnima izvorima, kao i pristup svim javnim uredbama.

3. Sva zemljišta, koja su vlasništvo ili stoje pod kontrolom cijeloga naroda, dati će se u najam uz uvjete, koji će pružiti potpunu mogućnost za razvitak i trajni posjed.

4. Neka se uvede, koliko je moguće, društveni princip u organizacije svih gospodarstvenih, trgovačkih i finansijskih poduzeća.

5. Finansijski sistem neka bude tako uređen, da će štitiiti puk od špekulacije zemljom, kao i od finansijskih tlačenja.

6. Ima se uvesti sistem slobodnog javnog podučavanja u svim granama odgojnih uredbama.

6. Javna poduka neka se podijeljuje u jevrejskom jeziku, nacijonalnom jeziku židovskog naroda.

Izjava velikog vezira.

„Budapester Korrespondenz“ saznaje iz Carigrada, da je veliki vezir Talaat paša pregovore između židovskih srednjo-evropskih i turskih izaslanika zaključio slijedećom izjavom:

Veseli me, da su se pregovori različitih židovskih organizacija svršili sa zbiljskim rezultatima. Turska je vlada odlučila dignuti sve ograničujuće mjere i sve zaprijeke maknuti, koje su na putu uselenju i naselenju Židova u Palestini. Na odgovarajuće instance poslone su najstrože zapovijedi, da se, prema tradicijama Turske, židovskome narodu pruži skloni postupak, na temelju potpune ravnopravnosti sa drugim elementima. Uvjeravam vas ponovno o mojim simpatijama za planove ostvarenja židovskog religioznog (!) centra u Palestini pomoću organiziranog uselenja i kolonizacije. Čvrsto sam uvjeren o koristi turskog carstva naseljenjem Židova u Palestini, i spreman sam uzeti tu akciju pod zaštitu turske vlade i potpomoći je dogovorenim sretstvima suverenim pravom turskoga carstva, a da s time ne štetuje ne-židovsko pučanstvo. Nadam se, da će rad specijalne komisije, koja je izabrana, da izradi za tu akciju detaljirani projekat,

skoro dovršen biti i onda ću opet sa veseljem pozdraviti židovske izaslanike i nastaviti ćemo naše dogovore. — Ova je izjava nešto zakasnila, jer prema tursskim vojnim izvještajima Turci nisu više gospodari Palestine.

Protužidovski izgredi u Ugarskoj.

U novije doba izbili su u Ugarskoj, zemlji liberalizma, takovi pojavi, koji su čak i ugarske Židove potakli na razmišljanje i javni istup. Racije u hramovima, taj najnoviji specijalitet antisemita, učestale su. Upravo je nečuveno ono, što se dogodilo u Marmarösszigetu.

Na sam dan pomirbe, Jomkipur, koji je najsvetiji svakom Židovu, opkoljene su sve sinagoge i bogomolje, i obavljena je racija. Uapšeno je nekoliko osoba, jer nije imalo pri sebi dokumente, što je na taj dan sasvim shvatljivo. Vojništvo je smetalo službu božju i teroriziralo goloruke, mirne ljude, te vrijeđalo pretstavnike i rabine. Radi ovog sramotnog događaja otposlana je brzojavna žalba na kralja, vladu i velikog župana i zatražena zadovoljština. (Ugarski brzojavni ured.)

Mađžari mojsijeve vjere, doživili su veliko razočaranje. Sav njihov trud, da budu priznati ravnopravnim članovima mađžarskog naroda, izjalovio se. Između njih i njihovih sunarodnjaka, koji nisu mojsijevci, pukao je jaz, kojega je načinio antisemitski pokret. Mađžarski Židovi, koji su na svim područjima javnog života toliko učinili za procvat i ojačanje Ugarske, moraju sada okusiti na vlastitom tijelu praktike bivše reakcionarne crne Rusije. Možda će sada ugarski Židovi uvidjeti, da Ugarska ipak nije obećana zemlja asimilacije, građanske i vjerske slobode. Možda će iz posljednjih događaja nešto naučiti, što će ih dovesti na jedini spasonosni put, na put, što vodi u krilo osviještenog, uspravnog židovstva, koje ne će da bude pomagač ničijeg reakcionarnog ili šovinističkog djelovanja.

Iz jugoslavenskih zemalja

Ignjat Löwy. Dne 8. rujna umro je u Vinkovcima u 67. g. svoga života ravnatelj prve vinkovačke vjeresijske banke, g. Ignjat Löwy, bivši predsjednik židovske bogoštovne općine, koju je začasnu službu vršio u istome mjestu preko 20 godina. S njim je vinkovačko židovstvo izgubilo najuglednijega svoga građanina i predstavnika, koji je neumorno i reprezentivno vodio agende židovske općine, na veliku korist židovstva, kojemu je znao pribaviti ugled i značenje i kod ostaloga građanstva. U svojoj neizmjerljivoj čovjekoljubivosti, mimoišavši vazda vlastite svoje interese, pokojnik je bio pripravan svakome, bez razlike vjere i narodnosti, pomoći savjetom i dobrim djelom. — Kao čelik značaj i konzervativac u svemu, ali prožet nepokolebivim osvjedočenjem o veličini židovstva, nije se ipak zadnjih godina, svoga života mogao oteti moći nacionalnog židovskog pokreta i cijonizma, čiji je razvitak od početka pomno i kritički pratio, dok mu se nije konačno svojim toplim židovskim srcem sasvim podao. Neka bude blagoslovena njegova uspomena!

Samuel Haim. Ovih je dana ispustio svoju plemenitu dušu, poslije duge i teške bolesti, g. Samuel Haim, zvani čika Haim,

u 50 godidini života. Čika Haim bio je od vjeka borac za židovsko pravo i poznat kao veliki dobrotvor sirotinje bez razlike vjere. Radi svojih djela bio je od srbskog kralja Aleksandra Obrenovića odlikovan Takovskim krstom. U Smederevu je cijelu bogoštovnu obćinu sam upravljao i o svom trošku učitelja kao i hahama plaćao. Akoprem nije od bogatih ljudi bio, ipak je činio više no mnogi drugi. Takodjer zemunski sefardi, imadu pokojniku zahvaliti, da danas imaju lijep hram i svoju lijepu zaidanu jednokatnu kuću. Neka mu bude zemlja laka! Avram.

Zagreb (Jom Kipur vojnika). I ove su godine židovski vojnici — i naši i zarobljenici — lijepo pogošćeni prigodom Jom Kipura. Nastojanjem dobrotvornih gospodja Weber i Braun, pa marljivih članica Benot-Cijona sakupljena je dovoljna svota novaca, te je 150 vojnika dobilo dva puta večeru; u oči i po izminuću posta. Gospodje i gospodjice su same pripravile večeru i posluživale vojnike. Poslije Neile bila je još južina sa šljivovicom, bijelom kavom, kolačima i cigaretama, koju je južinu priredio — kao svake godine — g. Jean Schön uz potporu navedenih gospodja i gospodjica. Plemeniti rad svih priredjivača treba vrlo pohvaliti, a židovski vojnici, kojima je tako omogućeno, da proslave Jom Kipur — premda daleko od doma — sjećat će se uvijek zahvalno, da i u Zagrebu imade suplemenika, koji imadu srca za svoju židovsku braću.

Zagreb (Propovijed nadrabina dra. H. Jacobia). Na Jom Kipur sjetio se zagrebački nadrabini u svojoj propovijedi naše, ratom toliko postradale braće u Palestini i pozvao općinu i sve slušatelje — bez razlike političkog mišljenja — da učine svoju dužnost prema Erec Israelu i da obilno daruju za „Pomoć Palestini“. Tople riječi g. nadrabina duboko su se dojmile pozornih slušalaca-cijonista, nu bojimo se, da ga nijesu razumjeli oni slušaoci, koji i dosele nijesu podupirali postradalu Palestinu. Šteta, da će divne riječi propovjednika opet — kao uvijek zadnjih godina — ostati nečujni i nerazumljivi glas vapijućega u pustinji! U zagrebačkoj općini i u zagrebačkom hramu morao bi zaječiti češće jaki glas!

Zagreb (Bogoštovna općina). Ljetni praznici i židovski blagdani su prošli. Sada bi odmah trebalo preći na ustrajni rad u kahal. Od programa nove reprezentacije nije kroz skoro godinu dana ništa izvedeno. A ipak je hitno riješenje nekih pitanja vrlo važno za uspješni razvitak općine. Ne ćemo, da se u kahal spava i da općina i dalje stagnira! Mičite se, gospodo! Požurujmo osnutak saveza židovskih bogoštovnih općina iz lako razumljivih i poznatih razloga. Pristupite osnutku saveza!

Dobrotvori „Žid. akad. potpornog društva“ u Zagrebu. — „Žid. akad. potp. prućstvu“, pristupili su nadalje kao članovi utemeljitelji: sa 200 K Otto Stern, R. Eben-spanger (Bjelovar); sa 150 K, Bela Baneth (Osijek); sa 100 K, Milan Pollak, Prof. A. Szemnitz, Eliezer Z. Lewy (Sanskimost), David Kabiljo (Sanskimost), Julio Fuchs (Mitrovica), Dr. B. Loewinger (Požega). Svim plemenitim darovateljima zahvaljuje se društvo i ovim putem najtoplije.

Zaruke. Naši c. sumišljenici, gdjica Bella Schwarz i gosp. Žiga Neumann,

slavili su svoje zaruke, dne 29. rujna, u Zagrebu — Čestitamo najsrdačnije!

Lijep čin žid. gdja. u Brodu. Na 15. i 16. o. m. na Jom Kipur, bili su svi Židovi vojnici, kao i zarobljenici, pozvani na večeru u prostorijama hotela „Žuta kuća“.

Bila su u svemu 82 Židova prisutna iz raznih krajeva monarhije, kao i zarobljenika, ali od svakoga se je moglo čuti, da ovakove p'emenštine nism često doživjeli! Kako doznajemo, večere su priredjene od obora Slav. Brodskih židovskih gospodja.

Ovim putem najsrdačnije se zahvaljujemo, svi pogošćeni vojnici i zarobljenici, plemenitim Židovkama i želimo, da im svemogućí dade svako dobro!

Dao Bog da bi se i drugdje Židovke ugledale u ovaj primjer! Vojnik.

Dopis iz Travnika. Iz Jevrejske bogoštovne sefardske općine u Travniku javljam Vam, da je pred našu Novu godinu, bio novi izbor odbornika. Usprkos tomu, da su svi u Travniku naseljeni eskenazi od vjeka bili članovi sefardske općine, jer eskenazke općine ovdje nema, nijesu sefardi do sada nikad dozvolili, da bi bio u odbor biran koji eskenaz. U sadašnjim izborima izabrani su prvi put i eskenazi, koji su pored toga i vrsni cijonisti i to: gosp. W. N. Rosenzweig, ravnatelj ovdajne Zemaljske banke, za podpredsjednika, i zdravstveni savjetnik, gosp. Dr. Zauderer za odbornika. Gosp. Izak Salom izabran je predsjednikom općine. Novi će se odbor zauzeti za to, da ishodi od zemaljske vlade općinski statut i da reorganizira općinu.

Šekel i centralni fond 5678. Unišlo je od 28./8. do 13./9. 1918.: Bjelovar 11 članova K 39—, Dubrovnik 10 čl. K 49—, Karlovač 1 čl. K 5—, Brod n/S 3 čl. K 6—, Zagreb 17 čl. K 78—. Nadalje za Mišmar Lav Stern za IX. K 12— ukupno 42 čl. K 189— a sa prije iskazanim svega za 5678: 1605 članova sa K 5947-61. Iz Beograda avizirano nam je K 228— za 114 članova, nu novac nam još nije stigao. Iz Broda imademo K 20— (Mahler) bez obračuna.

Još uvijek mnogi povjerenici nijesu poslali obračun. U slijedećem ćemo broju donijeti zadnji izkaz šekalima za 5678. i zaključit ćemo račune za minulu godinu. Nadamo se, da će nemarni ili zaostali povjerenici barem u zadnji čas još učiniti svoju dužnost: raspacati sve pripisane namire i poslati obračun i novac.

Darovi. Za tiskovni fond „Židova“ darovali su: Moritz Montilja, Travnik 6 K Sara Baruch, Derventa 25 K, Zadić M. Alkalaj, Banjaluka 100 K, po 6 K, Rosenthal Karlo, Petrinja, Gustav Weiss, Mali Bukovac, David S. Kavezon, Bos. Petrovac, Nisim Mandić i po 1 K, J. Kalmić, Beograd. Svega 156 K.

Za nakladni fond darovao je: N. N. 50 K. Svim darovateljima zahvaljuje se najtoplije.

Trebamo prostorije. Za upravu i uredništvo „Židova“, za upravu Žid. nar. fonda itd., trebamo 2—3 sobe. Tkogod znade za takav stan, neka odmah izvoli javiti upravi „Židova“. Držimo, da bi ipak bilo moguće naći ovakove prostorije, a isto tako da bi nam neki sumišljenici mogli bezplatno staviti na raspolaganje uredski namještaj. Nadamo se, da naša molba ne će ostati bez odziva.

ŽIDOVSKI NARODNI FOND.

Svrha je Židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotuđivim imetkom židovskog naroda. — Žid. narodni fond utemeljen je na V. cion. kongresu god. 1901. i posjeduje već preko 8. milijuna kruna. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1917. oko 2 i pol mil. kruna.

Izkaz darova

iz jugoslavenskih zemalja austro-ugarske monarkije.

Za vrijeme od 10./IX. do 25./IX. 1918

Otkup od čestitanja.

Sisak: Fina Heumer 6.—	6.—
Gundinci: L. Steinitz 20.—	20.—
Karlovac: Žiga Rechnitzer 8.—	8.—
Prijedor: Gustav Franciska i Ruth Seideman 10.—	10.—
Kaptol: Vladimir Behrman 10.—	10.—
Sarajevo: Leon M. Perić 10.—	10.—
Zemun: Poručnik Ernest Deutsch 20.—	20.—
Zagreb: Dr. Hugo Kohn 20.—	20.—
Socher Josef 6.—	6.—
Josip Hoffmann 20.—	20.—
Matija Freund 20.—	20.—
Obitelj Brüll 4. 70.	4. 70.
Jagodina: Dr. Samuel Pinto 5.—	5.—
Bojište: Poručnik Grünhut 5.—	5.—
Leo Sohr 20.—	20.—
Vel. Kopanica: S. Spitzer 10.—	10.—
	194.—

Opći darovi:

Virovitica: Po Renée Rotter darovali prigodom „Barmicve“ Franza Schäffer: po 30.— Anton Schäffer, po 10.— Artur Kremerl, po 5.— Artur Morgenstern, Viktor Kohn, Dr. E. Kaufmann po 2.— Josef Schwarz 57.—	
Zemun: Po Josef H. Eliasu: darovali u hramu po 2.— Isak Danon, V. Becheramo. — U sefard. hramu sakupljeno 5'60, poručnik Franjo Deutsch 2.— 11'60	
Zagreb: N. N. utržak rabljenih maraka 2.—	
Sarajevo: Židovski sportski klub kao otkup od čestitanja 30.—	30.—
Šabac: Mavro Sulić 16.—	16.—
Derventa: po 2.— Dora Hartenstein, Rachela Gaon, Erna Baruch, Sara Baruch 8.—	8.—
Bjelovar: Po Ferdi Singer: N. N. 50.—	50.—
Tovačnik: Braća Frank 300.—	300.—
	474'60

Samoporezovanje.

Bos. Novi: Jakša Wegner 1.—	1.—
Bojište: Poručnik Grünhut 5.—	5.—
Bjelovar: Dr. Altmann 10.—	10.—
	16.—

Škrabice:

Zemun: Po Jos. H. Elias: Friedmann Leo 4'30, Löwy Jakob 30.—, Herzl Richard 39'70, Spindel Isak 8.—, Fischer et Flesch 8.—, Hönlig 7'60, Tagleicht G. 5.—, Engelmann Paul 5 Sonnenberg Bela 6'50 119'10.	
Brčko: David Levi 20.—	20.—
	139'10

Zlatna knjiga.

Brčko: Po Davidu Levi, sakupili Erna i Avram Levi, za novo otvoren račun: „Pali Židovi“ 120.—	120.—
	120.—

Masline.

Bos. Novi: Po Jakši Wegner: po 10.— Jakša Wegner 1 stablo na ime B' not Cion, u vrtu Gideona Seidemanna, Karl Steinlauf 1 stablo na ime i u vrtu Gid. Seidemanna, Oskar Weiss 1 stablo na ime Hugo Weiss u vrtu Gid. Seidemanna 30.—

Brod n-S.: R. Rechnitzer 2 stabla kao zahvala na gostoljubivosti obitelji Spitzer, u vrtu Joh. Thaua 20.—

Karlovac: Karlovačka židovska omladina 5 maslina na ime paloga druga Davida Anhaltzera u vrtu Joh. Thaua 50.— Naftali Bergstein za izgublenu okladu stablo na ime pok. oca Salamona u Herzl. šumi 10.— Bruno Anhaltzer 1 stablo na ime Naftali Bergstein prigodom njegova rođendana u Herzl. šumi 10.— 70.—

Zemun: Po Jos. H. Elias: 15 drva za otvorenje vrta „Zemunskih cionista“ darovali po 40.—, Isak Spindel na ime Isak, Paula, Herman i Albert Spindel, po 20.— Cion. omladina na ime natpor. Alfred Singer, Alfred Amoday na ime Sam Haim, Amalia Haim po 10.—, Cions Omladina na ime umrlog Šime Urbach, Licca Clara i Josef Elias svaka po 1 drvo na ime Sam. Haim 150.—

Prijedor: Po Izraelu Mevorach, darovali u vrtu Matilde Pesach: Izrael Mevorach 110.—, Mosko Poljokan 30.—, Hafner Walter 24.—, David Alkalay 20.—, Arpad Weiller 10.—, po 5.— Isidor Hassom, A. Weiller, I. Mevorach, po 3.— Leo Neuberger, po 2.— Dr. Glücksthal, C. S. po 4.— Anka Schmidt. Po G. Seidemann: u vrtu Matilde Pesach: po 20.—, Ignatz Braun, po 10.—, Jakob Mevorach, B. Pinto, Šabetaj Levi, po 9.—, Josef Hajon u vrtu Joh. Thaua darovaše: Gustav Seidemann 10', kotarski predstojnik Deutsch 20.—, u vrtu Gideona Seidemanna — Gustav Seideman 10.— 319.—

Banjaluka: Po Pepi Poljokan Sakupio „Moses Hess“ na ime Salamona i Sarine Levi u vrtu Joh. Thaua, po 24.— Leon Zirndorf, po 10.— Alkalay, Sam. Nachmias, po 9'20: Sarina Löwy, po 8'50 Altarac, po 7'60. Sarina Nachmias, po 5.— Haim Löwy po 2.—, Herzog, S. Papo Sarina Papo, Jos. Nachmias, i po 1.— Sumbulović. 83'30

Zagreb: U vrtu Joh. Thaua daruju: Stefo Betelheim na godišnjicu smrti brata Ive Betelheim 3 stabla 30.—, J. i A. Sz. na dan smrti majke 1 stablo 10.—, Norbert Weiss na ime Adolfa Licht 10.— Rosa Sirm na ime Fani Szemnitz 10.— Greta Neumann po 1 stablo na ime Rikarda i Milana Neumanna 20.—, Miroslav Fröhlich na ime Naftali Bergstein 10.— u vrtu Dr. Jacobi. 90.—

Bojište: Dr. Alex Licht 2 stabla na ime i u vrtu Joh. Thaua 20.—

Vinkovci: Po Dr. A. Schönju „Moria“ 2 stabla na ime Ign. Löwy u vrtu Joh. Thau 20.—

Bjelovar: Emil Kraut na ime Ericha, Rehlergera 3 stabla 30.—, Dr. Altmann 5 stabla na ime „Bar Giora“ u vrtu istih 80.—

862'30

Darivanje zemlje.

Brod n/S. Po R. Rechnitzeru: Josef Spitzstein, Bos. Gradiška 50.—

Evakuirani Židovi.

Zagreb. Ivo Schwarz 10.—, Rudolf Pollak 20.— 30.—

Bjelovar. Lav Hirschl	20.—
Stara Ploščica. E. Kohn	5.—
	55.—

Pomoć Palestini.

Karlovac. Hinko Bichler	11.—
Zagreb. Alfred Grauer	20.—
Steiner	10.—
Sarajevo. Samuel Sumbulović	20.—
Brod n/S. Po R. Rechnitzeru: Isabela Rotschild	30.—
Jos. A. Eliau Bos. Gradiška	20.—
	50.—
Virovitica. Po Renée Rotter: po 5.—	
Dr. H. E. Kaufmann supruzi Alfred Rotter kao otkup od čestitanja	10.—
supr. Jos. Schwarz	3.—
	18.—
Bjelovar. Dr. Altmann	10.—
	139.—

Dječji sabirni arci.

Bjelina. Po Simhi Montilja sakupila: Sida Perera 51.—, Anica Papo 38.—	89.—
Zagreb. Esti Wall	40.—
	129.—

Kolonija Členov.

Bjelina. Sakupili Sal. i Hany Baruch prigodom izleta sa Buki Baruch, i Jakob Danon: po 20.— Buki Baruch po 10.— Sal. Baruch, Jakob Danon, Isidor Salom, po 5.— Luny Baruch, Albert Musafia, Jakob Semo, po 4.— Regina Baruch Mošo Baruch, M. Finzi, po 3.— Rifka Baruch, Hany Baruch, Rašela Maestro Luny Alkalay, Rafael Montiljo, Erna Papo, Buki Pijade, po 2.— Rachela Baruch, Bukica Alkalay, Berta Papo, Sar Alkalay, Lili Baruch, Nikola Ostojić, Flora Atijas, Rida Baruch 114.—	
Zagreb. Sakupila u veselom društvu Milka Herlinger: po 20.— Kaiser, Novagradiška, Beck, Požega, Hirschl Sunja po 2.— Leo Herlinger M. S. za izgublenu okladu 2.— Regina Weiller mjesto čest Jakobu Albahari na povratku iz ropstva 69.—	
Karlovac. Egon Goldner sakupio na svatbi Edvina Schwarz, Brod n/S po 20.— L. Šorš, Paula i Edo Schwarz, po 10.— L. Kerschner, Paula Šorš, Elsa Keršner, Viktor Schwarz, poručnik Hugo Goldner, Simon Wamoscher, Olga Spitzer, J. Türkl, po 5.— Irena Krauss, po 4.— Moritz i Adam Wamoscher, N. N. 17.—	150.—
Djakovo. Viktor Zwieback	8.—
Pakrac. Frida Adler	10.—
Sanskimost. Sam. Hasson	6.—
Banjaluka. Poruč. V. Fischer za dobiti veni dopust	50.—

Dar spomendana smrti (Jahrzeitspende).

407.—

Zagreb. Ing. Alex Kleinkind daruje na ime 5. lipnja 1916. u Osijeku umrlog Moritza Kleinkinda 700.—

Nahla.

Zagreb. Franjo Kardoš za izgublenu okladu sa Ad. Licht za otvorenje Nahla Joh. Thaua 500.—

Pregled.

Unišlo je dakle iz Hrvatske Slavonije i Dalmacije	2.824'70
Iz Bosne i Hercegovine	910'30
Iz garnizona, zaposjednutih zemalja i bojišta	71.—
Ukupno K	3.806.—

Od 1. I. 1918. do 25. IX. 1918. unislo je ukupno K 96.086. Prema tome manjka do K 100.000 još samo K 3914.

Ispravak.

U prošlom broju iskazana je pomutnjom svota K 1170.— umjesto K 1710.—, sakupljeno po Dr. Hugi Spitzer, Osijek za „Židovsku djecu u Palestini“.

Povjerenici!

U ovom smo broju morali zapravo dosegnuti iznos od K 100'000.—. Vi ste krivi, da tome nije tako. Popravite to time, da se podvostručenim marom dadete na sabiranje. Prva je dužnost povjerenika, da pri nose što brže obračuna i doznači!

Ispraznite škrabice!

Na Hol. Hamoed Sukot trebale su se izpražnjivati škrabice. Molimo sve naše povjerenike, da odmah obidju sve kuće, gdje su škrabice smještene, pa da ih izprazne i da nam odmah novac doznače. Škrabice, treba izpražnjivati svake godine barem dva puta. Što se češće ispražnjuju škrabice, to je veći njihov prihod. Uspjeh Ž. N. F. od škrabica ovisi o marljivom ispražnjivanju škrabica.

Dan sabiranja za Ž. N. F. (Opfertag).

Naši zemunski sumišljenici povelili su na svoju ruku, bez prethodnog sporazuma s nama, sabirnu akciju u korist postradalih palestinskih Židova i razaslali po Slavoniji letake za „Opfertag“. Upozorujemo naše povjerenike, da nisu ovlašteni poduzimati sabirne akcije izvan svojih kotara, te da nisu ovlašteni propagirati novih sabirnih akcija bez predhodnog sporazuma s nama. Akcija zemunskih povjerenika nije dakako donijela odgovarajući uspjeh, jer je poduzeta bez ikakvih priprema. Osim toga poslužili su se naši povjerenici u toj stvari i bečkim letacima na njemačkom jeziku. Takova šta moramo odlučno zabraniti, jer je službeni jezik kod nas hrvatski! Mi ćemo dokora poduzeti akciju „Opfertaga“ u cijeloj Jugoslaviji, pa ćemo našim povjerenicima i prijateljima na vrijeme poslati sve upute

Povjereništvo Ž. N. F.

Šekel za g. 5678.

Tko još nije uplatio svoj dragovoljni porez za uzdržavanje svjetske cion. organizacije, neka to bezodvlačno učini. Neka svaki sumišljenik učini svoju dužnost.

Ilustrovani, izvrsno uređivani bečki

Židovski narodni KALENDAR

za god. 5679.

Dobiva se u upravi „Židova“ Zagreb
Petrinjska ulica 22.

Cijena za Zagreb K 6.—, za pokrajinu 6'50.

Johanana Thau.

Sa neizmjernim bolom i jezom u duši posvećujem mu ove rietke. Johanana Thau, koji je toliko volio i cijenio život, mrtav je! On, kome budućnost bijaše jedina misao — ne njegova, nego narodna budućnost — preminuo je za na vijeke. Zamuklo je ono srce, koje je tako čisto kucalo za židovstvo. Naš dobri prijatelj, moj najdraži, najbolji Johanana ostavi nas za uvijek. I tako samo krvari srce nas sviju od boli nad nenadoknadivim gubitkom njegovim!

Mene lično pogodila je njegova smrt još ponajteže. Ta vezivala nas je, u svijetu naših godina, tako prijateljski i srdačno, zajednička nam tvorevina, osnivanje „Bar Giore“. I ova nam ostade ponosom života, simbolom naših djačkih godina. Često smo divanili srećni o tome, kako nas čudni slučaj dovede na istu misao, te dade, da nam se samonikle osnove, koje istovremeno njegovasmo u duši, sjedine u divnom radu za zajednički nam ideal.

Briga oko „Bar Giore“ posvema nas zaokupljaše. Ta bila nam je od prvoga još početka namjera, da osnujemo ovo društvo na tako širokoj podlozi, te bi obzirom na stavljene mu zadatke postalo više nego obično djačko udruženje. Imalo e ono gromkim glasom da budi naš svijet na jugu gdje je još sve drijemalo, a boli i radosti, velika borba i čežnja prostranog židovskog naroda bile strane i neznane.

Nezaboravna je zasluga Johanana Thaua, da je prijevodom Nordauovog „Cionizma“ dao hrvatskoj literaturi prvu cionističku brošuru. Ova bi objavljena i u društvenom izvještaju za prvu godinu, koji izazva veliko interesovanje, te učini „Bar Giore“ žarištem židovskog pokreta u jugoslavenskim zemljama. Tako bi najtvrdji led probijen, i srca mladeži, djaštva pa i građanstva poletiše k nama. Pojavile se omladinska društva, literarni klubovi, djačka ferijalna udruženja i bi spremljen teren za prvi židovski visokoškolski kongres, koji priredismo s toliko uspjeha u Osijeku. Lični momenti zadržale Thaua, da učestvuje na organiziranju kongresa, a ja ću uvijek žaliti, što ga ne mogoh pokrenuti, da dodje na sastanak, kome bijaše odredjen za predsjednika.

U svom cionističkom radu bio je Thau vrlo mnogostran, ne zaziraše ni od najsitnijega rada, koji se očitovao u sabiranju za narodni fond i različite druge cionističke svrhe. No najglavnije njegovo djelovanje kretalo se je na polju agitacije za koje ga i priroda obdari odličnim perom i osobito milim govorom. Kao dnevni izvjestitelj upoznao je u bezbrojnim noticama cionistički svijet sa židovstvom, naročito s onim iz Bosne. Mnogo je na to polagao, da upozna hrvatsku i srpsku javnost s našim težnjama i židovskom narodnom literaturom, u koje je ime iz nje mnogo prevodio. Veliki dio svojih prijevoda objelodanjeno je u novosadskom „Brankovom kolu.“

Pomirenje aškenaza i sefarda mu je naročito ležalo na srcu. Za sefarde imao je mnogo razumijevanja, a i iskrene ljubavi. U mome posjedu imam još nekoliko primjedaba Thauovih o ovom dijelu našega naroda, koji njega i kao Bosanca jako zanimalo. Napisao ih je u obliku jedne slobodne škeice, koju ću prvom prilikom predati javnosti.

Thau nije svoj cionizam nikad shvaćao teritorijalno i zato je jednakim žarom radio i u bečkoj cionističkoj organizaciji kao i u akademskom društvu „Bar Kochba“ (Beč), koje ga broje među svoje najbolje članove. Njegovo pregalaštvo ne će izbljediti u srcima njegovih prijatelja, a s cionističkim pokretom u Hrvatskoj, Slavoniji i Bosni će ostati trajno vezano.

Uspomena na njegov rad mora da traje ne samo u srcima nekolicine nas, koji smo imali sreću pripadati njegovom intimnom krugu. Johanana Thaua treba da se vazda spominju i naši omladinci, kao i kasnije generacije, jer je bio uzor narodnoga trudbenika.

S nekoliko osnivača „Bar Giore“ nosim se mišlju, da izdam u njegovu pomen jedno djelce „In memoriam“, kome bi bio cilj prikazati život, rad i stradanje Johanana Thaua, a uz to i sav židovski pokret na slavenskom jugu. Pozivam stoga ovim putem sve prijatelje pokojnika, koji žele saradivati na tome djelu, da se stave sa mnom u dogovor¹⁾.

Izdavanjem jednog takovog djela mislimo, da ćemo se najbolje odužiti uspomeni Johanana Thaua. Široku pak javnost židovsku pozivam, da se i ona sjeti vrlom pokojnika, te sabiranjem za Narodni fond omogućiti, da se u šumi našeg nezaboravnog vodje, dra Teodora Herzle, zasadi jedan bujan gaj pod imenom Johanana Thaua.²⁾

Johanane Thau, ovo neka budu vječni spomenici Tvoga neprolaznog djelovanja i rada za židovski narod, koji si tako jako volio. Istu ljubav zasadio si u srcu Tvojih prijatelja, i mi Ti s toga dugujemo vječitu hvalu. Sada, kada se počeo pokazivati plod Tvoga dugogodišnjeg napornog rada i kada si nam najpotrebniji bio, Johanane, ostavio si nas uciviljene, Ti, najbolji među nama. Otišao si prerano, ostavivši nas u vječnoj tuzi, bolna, krvava srca . . .

Dr. David Fuhrmann.

¹⁾ Pobliza adresa u uredništvu.

²⁾ Pri šiljanju novca neka se naročito napomene, za „gaj Joh. Thaua!“

Nove knjige. Otto Abeles „Jüdische Flüchtlinge, Szenen und Gestalten. Naklada, R. Löwit Beč-Berlin 1918. Cijena: brošuri K 4.— vezu K 5'50.

Ove su skice bolje od mnogih sličnih pjesničkih proizvoda, jer tu se živahnost prikazivanja veže sa vjerojatnosti svakog pojedinog malog događaja, koji se odigrava pred očima pripovjedača i koje nam on opet divnom svježinom priča. Prizor do prizora niže se bez očite namjere. Ali iz svih tih fino karakteriziranih orisa pruža nam se jedna moćna cjelina, istinita i potresna slika trpećeg, ali usprkos bijede, postojanog naroda. Snaga vjere i smisao za obiteljski život veže tu rastrkanu masu, a to su i temeljni stupovi njihovog neuništivog bivstvovanja. Ove skice zavrijedjuju, da budu čitane od što većeg broja čitaoca, jer su izvrsna karakterna studija žid. naroda.

Eugen Höflich *Der Weg in das Land.* Naklada R. Löwit, Beč-Berlin 1918. Cijena brošuri K 4.— vezu K 5'50.

Ova je knjiga osobno-subjektivna svjedodžba vlastitih utisaka, doživljaja i opažanja, koje je autor doživio sa svog oduljeg boravka u Palestini. Sve je gledano sa nekog osobitog stanovišta čovjeka, koji krivnju Evrope na Aziju osjeća kao sramotu i želi povratiti i dušu i tijelo pripadnika njegova naroda pravoj domovini. Nadarenost Höflichova ne iscrpljuje se u načinu njegova opažanja, nego nam se pokazuje i u pjesničkom načinu izrazivanja, pa prema tome pruža ta lijepa i zanimljiva knjiga i umjetnički užitak.

Obnova pretplate.

Molimo cij. pretplatnike, kojima je istekla pretplata 30. IX., da je što prije obnove.

Uprava „Židova“.

Nadrabin, dr. Moric Gudemann i cionizam.

Piše Dr. H. E. Kaufmann, rabin u Virovitici

Dr. Moric Gudemann, čija je smrt u obrazovanom židovskom svijetu izazvala duboku žalost, a u učenjačkom svijetu uopće iskrenu sućut, ne bi bio onako snažna ličnost, da se nije obazreo na probudjenje cionjske ideje pod konac devedesetih godina. S toga je razumljivo, da je Dr. Gudemann zauzeo stajalište prema cionizmu, kad je taj, čim se podigao protiv židovskoga ropstva, privukao sebi najveći dio židovskoga djaštva u Europi i u Americi. Gudemann istupio je kao odlučni protivnik cionizma. U martu 1896. izašao je Herzl-ov „Judenstaat“, koji je u čitavom svijetu pobudio pozornost i štampu čitavoga svijeta prisilio, da se osvrne na probleme, koji se u toj knjizi razglabaju i na njihovo rješenje. U Berlinu i Beču strašno su se uzbunila sva gospoda iz Kehile. Groza ih je hvatala kod pomisli, da su „pravi Židovi“, a strah ih je mučio, da ih ljudi odsada ne će smatrati Germanima. Stoga je bila lozinka ljudi od Kehile: „Ustajte rabini i branite hrabro židovsko germanstvo!“ Čitava je štampa branila konfesionalizam protiv cionizma. Vodio se žestok boj protiv cionizma. Mnogim je rabinima naložilo predstojništvo općina, da cionizam riječju i perom pobijaju i da ga s propovijedaonice oštro osude. Danas, kad su se strasti smirile možemo hladnije i pravednije suditi o bivšim protivnicima cionizma. Tadašnji asimilanti bili su djeca svojega vremena. Akademski naobraženi Židovi bili su za vrijeme svojih sveučilišnih nauka članovi germanskih akademskih udruženja, u kojima su si prisvojili ideje, koje su ponijeli sa sobom u praktični život. Besvijesna masa Židova u velegradovima nije u opće razmišljala o sudbini židovstva. Borba za opstanak iscrpila je sve njihove sile. Medjutim dizali su se valovi antisemitizma i strašno poplavili sve zemlje središnjih vlasti. Antisemitska štampa, kojoj je bilo oružje klevetanje Židova, tvrdila je, da u Židova nema patriotizma. Golema bujica neopravdane mržnje na Židove uništila je svako plemenito čuvstvo u velikom dijelu bečkoga pučanstva. Bečki su Židovi i njihov nadrabin vidjeli u cionskoj ideji i u njezinoj uspješno organizovanoj agitaciji i propagandi pojavu koja bi bila kadra, da opet potakne antisemitski pokret, koji je toliko štetan po državu i društvo. Sada, držali su bečki Židovi moći će antisemiti Židovima s prividno više opravdanja spočitavati, da nijesu patrioti. Kod dr. Gudemanna igrao je osim toga veliku ulogu mistični Mesija, jer dogma o Mesiji, koja je nastala u židovskoj apokaliptičnoj literaturi za vrijeme eksila, jest konservativnim Židovima isto tako sveta, kao deset zapovijedi. Sve to bilo je povodom, da je izašao Gudemannov spis „Nationaljudentum“. Gudemann je bio znameniti naučenjak. U propovijedima i novinskim člancima bio je često veoma spretan polemičar. Njegov spis „Nationaljudentum“, imao je zadaću da uništi uspjehe Herzl-ovoga „Judenstaata“. Medjutim se Gudemann u tom prevario. Polemika je naime bila usiljena i nije bila uvjerljiva. Čitao sam Gudemannov spis, čim je izašao, s velikim mirom i pokušao sam, da na mene djeluje, ali uzalud. Ipak se pobojao Herzl, da bi taj Gudemannov spis mogao naškoditi cionističkom pokretu u Austriji i inozemstvu. I to ne zbog dubine i jasnoće misli, već zbog nepobije-

nog autoriteta, kojeg je dr. Gudemann uživao kod boljih Židova tuzemstva i inozemstva. Budući da u ono vrijeme nijesu cionisti imali u Austriji svoga glasila, napisao je Herzl oštar odgovor dr. Gudemannu u „Dr. Bloch, s Oesterreichische Wochenschrift“, u kojem spočitava Gudemannu, da mu je predložio rukopis „Judenstaat“-a, a Gudemann mu je odgovorio, da protiv nazora zastupanih u njem nema prigovora i da ih on sam odobrava. To je imalo silan učinak. Gudemann se povukao uvrijedjen i držao je, da mu valja odsluže javno istupati više protiv antisemitizma, nego protiv cionizma. Ne znam, da li je dr. Gudemann poslije ikada propovijedao protiv cionizma, kao što su to ostali židovski propovjednici iz ponizne uslužnosti prema „roš-hakahal-u“ činili. Gudemann bio je odviše uman, da to čini. Osim toga osjećao se odviše Židovom, a da bi energično pobijao cionizam, jer je vidio, da je cionizam mnoge izgubljene ovce opet priveo židovstvu. U njegovom rabinatskom kolegiju, čiji „Abh-besdin“ je on bio, nalazio se jedan učeni član, koji je svake subote s osobitim oduševljenjem držao cionistička predavanja. To je poznati rabin Kramer, koji je nedavno slavio svoju sedamdeset i petu godišnjicu. Ovaj izvršni rabin je s velikom rječitosti tisuće asimilanata priveo cionizmu. Za časnu spomen neka bude istaknuto, da je Gudemann taj cionistički rad svoga podređenog druga sa odobravanjem pratio. Kad se cionizam sve više razvijao i porasao ugledom, izjavio se Gudemann sam za cionizam. Taj nutarnji preokret časti još više spomen čovjeka, koji je taj preokret doživio. Dr. Gudemann sam je preporučio i označio svojim nasljednikom energičnoga cionistu i poznatoga naučenjaka, rabina dr. Chajesa. Taj plemeniti i stalni čovjek, koji spaja u sebi rijetku učenost i poštenje, stavio je bečkoj izrael. bogoštovnoj općini posebne uvjete, pod kojima bi bio spreman, da preuzme to mjesto. Medjutim uvjetima bio je i taj, da smije sasvim otvoreno i odlučno, bez zapreke i prigovora kojega predstojnika zastupati i propovijedati cionizam. I predstojnik izrael. bogoštovne općine u Beču pristao je na te uvjete i bio je sretan, što je dr. Chajes primio mjesto nadrabina u Beču.

Što kažu na to gg. predstojnici i poštovana gospoda rabini židovskih bogoštovnih općina u Hrvatskoj i Slavoniji?

Dr. Gudemann pomogao je židovstvu do ugleda svojom učenošću i ličnošću ali i time, što je pravodobno uvidio, da je vanredni pokret cionizma sposoban riješiti židovsko pitanje. Zato je predstojniku izrael. bogoštovne općine za svoga nasljednika preporučio cionistu, koji je jedan od najvećih naučenjaka modernoga židovstva.

Na Gudemanna pristaje — malo promijenjena — poslovice: „Iz Paulusa je postao Saulus“.

S' fat amenu. Izašlo je treće izdanje ovog praktičnog udžbenika jevrejskog jezika za školsku obuku i samouke. Cijena zajedno s ključem i riječnikom K 12— Poštarina 80 filira, pouzeće K 1:20. Naručuje se kod knjižara ili kod pisca. M. Rath, Wien, I. Postgasse 11.

Židovska narodna glazba. Radi nabave nota valja se obratiti na: Musikverlag für nationale Volkskunst Berlin-Halense 20. Joachim Friedrichstrass 10 a.

Širom svijeta.

Interes za Palestinu. Za sva pitanja koja se tiču Palestine osnovan je u New-Yorku poseban ured pod imenom „Palestinian Survey“. — U Kiševu je 5. jula osnovano „Ukrajinsko društvo za gospodarstveni preporod Palestine“ — 14. Jula zaključeno je u Varšavi, da se imade što prije osnovati „Židovsko društvo za proučavanje Palestine“ — U Beču je ustrojen po eban Palestinski odsjek u cionističkom uredu. — Petrogradsko društvo: „Ekonomski preporod“ i „Palestinsko tehničko društvo“ u Moskvi izdaju mjesečnik ruskim jezikom „Erec Izrael“ — U časopisu „Sozialistische Monatshefte“ izašao je u kolovozu članak o temi: Židovsko pitanje, Palestina i svjetska politika — Njemački nežidovski učenjaci i političari izdaju list „Pro Palestina“ i t.d. — Cio svijet se zanima za židovsku zemlju, izuzev neke predsjednike izrael. bogoštov. općina. (Ima takovih i kod nas!)

Židovi i revizija ustava u Austriji. Na svojem posljednjem sastanku izjavili su se galički cionisti o nutarnjoj austrijskoj politici ovako:

Stranački sastanak drži, da je ostvarenje nacionalne autonomije jedini izlaz iz kaosa vječnih nacionalnih kavgi i državne krize. U konzekventnom provedenju ovoga sistema prigodom revizije državnog i zemaljskog ustava traži sastanak:

Ustavno-zakonito priznanje židovske narodnosti kao javne korporacije pozvane za izvršenje građanskih prava, u smislu nacionalno-personalnom autonomijom zajamčenog prava na samoodredjenje i samoupravljanje. U djelokrug autonomne židovske zajednice spada osim konfesije poglavito židovska kultura, kao što je odgoj škola i pučka naobrazba.

Wilson o cionizmu. Cion. ured u Kopenhagenu javlja: Predsjednik Wilson upravio je američkoj cion. organizaciji poslanicu, u kojoj izražava svoje veliko zanimanje za nastojanje oko preporoda svete zemlje. U toj poslanici izjavljuje predsjednik: Rado se koristim prilikom, da dadem oduška svome zadovoljstvu radi napretka cion. pokreta u Saveznim Državama odakle je Velika Britanija pristala, da se uredi u Palestini narodna domaja za židovski narod.

Jedna neobična zapovijed. Židovski novinski ured u Stockholmu javlja: Kijevski listovi priopćuju ovu zapovijed austro-ugarskog vojnog zapovjednika u gradu Verhnji Dnjeprovsk: „Zabranjujem ovdašnjim stanovnicima židovske vjere svaki doticaj s mojim vojnicima, te da s njima šetaju ili razgovaraju. Meni podređeni organi dobili su nalog, da svakog uapše, tko će prekršiti ovu naredbu. Tko će biti prvi put uapšen, kaznit će se batinama, a drugi put biti se strijeljan“.

Italija i rumunjski Židovi. Talijanski poslanik u Londonu dao je po nalogu ministra Sonnina ovu izjavu: Talijanska vlada izjavljuje s toga, da će se mnogo trsiti, kad se bude rumunjsko pitanje konačno riješavalo, kako bi za Židove u Rumunjskoj postigla takovo uredjenje, koje će obezbijediti trajnu ravnopravnost.

Darujte za tiskovni fond „Židova“ i za nakladni fond.

PAZI I DOBRO ČITAJ !!!

Tko želi sačuvati svoje zdravlje neka puši samo cigaretni papir

„GOLUB“

jer je „Golub“ najbolji papir sadašnjosti i jedini domaći proizvod.

Proizvod je „Prve hrv. tvornice cigaretnog papira“ Zagreb, koja tvornica zaposluje redovito 200 domaćih radnika.

Dobije se u svakoj trafici.

Josip Engelsrath

Ilica 5 — Zagreb — Ilica 5

Ilica 5 — Zagreb — Ilica 5

Najveće skladište dragulja, zlata, srebra i satova uz jamstvo i jeftine stalne cijene.

Veliko tvorničko skladište kina srebrene robe iz najboljih tvornic.

Ilustrovani cjenici na zahtjev badava i franko.

Kupuje i zamjenjuje staro zlato, srebro, dragulje, biser, briljante, satove, antikvitete, novac uz najviši cijene.

Vlastita radionica za umjetno izradjene novoradnje i popravke zlatnih i srebrenih predmeta brzo i jeftino.

Josip Engelsrath

Na zahtjev šalje kataloge o

Židovskoj narodnoj glazbi,

Židovskoj literaturi

Židovskim razglednicama

Jüdischer Verlag Berlin W. 15.

Sächsische Strasse 8.

Banka za trgovinu, obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - ZAGREB - Jelačićev trg 4

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Dionička glavnica K 5,000.000 — Pričuve K 2,000.000 —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem računu do daljnega sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

vrijednosne papire, srečke svake vrsti devize, strani zlatni i srebrni novac.

PROVADJA BURZOVNE NALOGE.

FINANSIRA

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, odreske i žrijebane vrijednosne papire, daje predumove na vrijednosne papire, kao dionice, rente, srečke i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdaje kreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mjesta, osigurava srečke proti gubitku na tečaju.

Tekstilne otpatke

(krpe sviju vrsti)

kupuje i plaća najbolje cijene

Adolf Krausz stariji

(od povjerenstva za tekstilne otpatke ovlašten veletržac krpami).

Osiijek g. g. Županijska 59.

ALEM

je Orijentalni prašak za zube, njegova je sastavina takova, da čini ono što je zubima podesno. Daje sveži dah iz ustiju zapriječuje krvarenje zubiju štiti zube od boli. Zaprečuje da zubi postanu šuplji. Čini zube bijele i zdrave. Od velike je desinfekcione snage, te vas štiti od bolesti. A što je najvažnije, neugodan dah iz ustiju odmah odstranjuje i tako omogućujući svakom da ima lijepe bijele i zdrave zube te miomiris u ustima.

Cijena originalne kutije K 1.50.

Glavno skladište

Nobilior Drogeria Zagreb

Ilica 34.